

MOTIVAȚIA –FACTOR CE INFLUENȚEAZĂ RANDAMENTUL ȘCOLAR LA ELEVII DE GIMNAZIU

Prof. Chiriac Elena,
Școala Gimnazială Solonț (Colegiul Economic "Ion Ghica"), Bacău

1. Repere teoretice

Ca profesor ne punem întrebarea de fiecare dată de ce unii elevi învață mai mult și alții mai puțin, iar unii chiar de loc. Avem impresia că acest lucru se datorează tehnicilor noastre de predare care nu sunt compatibile cu posibilitățile unora dintre ei, însă această performanță variază și în funcție de cât de motivat este un elev să învețe, ce anume îi provoacă dorința de a fi cât mai bun. Norbert Sillamy definește motivația într-un sens general ca un „ansamblu de factori dinamici care determină conduita unui individ”¹. În opinia sa factorii care împing individul să acționeze sunt factori conștienți, inconștienți, fiziologici, intelectuali, afectivi, sociali care interacționează reciproc. Acești factori reprezintă de fapt motivele care conduc o persoană să acționeze într-un anumit fel în vederea atingerii unui anumit scop. O definiție mai completă este cea dată de Al. Roșca care consideră motivația ca fiind „totalitatea mobilurilor interne ale conduite, fie că sunt innăscute sau dobândite, conștientizate sau neconștientizate, simple trebuințe psihologice sau idealuri”². Această definiție subliniază, în primul rând, faptul că motivația se poate forma, dar este și înnăscută, apoi ea se produce atât voluntar, cât și involuntar și în final pune în evidență caracterul său care evoluează de la concret (trebuințele fiziologice) la abstract (idealurile).

O definiție mai riguroasă ce face legătura dintre personalitate și motivație este cea a lui M. Golu care susține că „motivația este o formă specifică de reflectare prin care se semnalează mecanismelor de comandă-control ale sistemului personalității o oscilație de la starea inițială de echilibru, un deficit energetic-informațional sau o necesitate ce trebuie satisfăcută”³. Analizând-o observăm, că în opinia sa, motivația implică lipsa unui echilibru pe care individul dorește să-l stabilească prin desfășurarea unor acțiuni. Motivația transformă ființa umană dintrun simplu colector de influențe externe în subiect ce acționează pentru a-și atinge scopul dorit.

Am afirmat mai sus că totalitatea factorilor ce formează motivația sunt de fapt motivele care declanșează acțiunile unui individ. Andrei Cosmovici definește motivul ca „o structură psihică ducând la orientarea, inițierea și reglarea acțiunilor în direcția unui scop mai mult sau mai puțin precizat”⁴ subliniind totodată și funcțiile pe care le îndeplinește acesta. Prima funcție îndeplinită de orice motiv, cea de *declanșare*, constă în activarea centrilor de comandă care asigură punerea în funcțiune a conexiunilor motorii pentru a satisface necesitatea fie ea de ordin fiziologic sau intelectual. Pentru ca aceasta să se producă e nevoie ca motivul să depășească pragul-limită. A doua funcție, cea de *orientare*, constă în centrarea comportamentului și activității pe un anumit obiectiv. Iar ultima funcție, cea de *susținere*, vizează menținerea comportamentului declanșat până la atingerea scopului urmărit. Motivele pot fi clasificate în patru categorii: *pulsiuni și tendințe* acompaniate de trăiri emoționale slab definite; *trebuințe propriu-zise* puternic ancorate în biologic care cer o satisfacere imediată; *interese* care, în raport cu trebuințele propriu-zise, nu reprezintă nevoia stringentă de satisfacere și *idealuri*- situații proiectate în viitor spre care tind

¹ Norbert Sillamy, *Larousse. Dicționar de psihologie*, Univers Enciclopedic, București, 2002, p. 102.

² Al. Roșca, *Motivele acțiunilor umane. Studiu de psihologie dinamică*, Apud Dorina Sălăvăstru, *Psihologia educației*, Polirom, Iași, 2004, p. 69.

³ Mihai Golu, *Fundamentele psihologiei*, Editura Fundației de Mâine, București, 2007, p. 669.

⁴ Andrei Cosmovici, Luminița Iacob, *Psihologie școlară*, Polirom, Iași, 1999, p. 199.

subiectul. Aceste patru categorii pot fi înscrise în piramida trebuințelor lui Maslow, deoarece urmează același traseu, de la nevoia fiziologică la nevoia de autorealizare.

Motivația învățării se înscrie în conceptul de motivație referindu-se la ansamblul de factori ce îl fac pe elev să acționeze în vederea asimilării de cunoștințe sau formării de deprinderi și priceperi. Elevii motivați sunt mai eficienți în actul învățării ajungând la performanțe școlare extraordinare. Pentru a se ajunge aici este nevoie de un nivel de aspirație „o modalitate de fixare a valorii sau ștachetei scopurilor, în general, în raport cu diferite categorii de sarcini sau domenii de activitate, în particular”⁵ sau „așteptările, scopurile ori pretențiile unei persoane, privind realizarea sa viitoare într-o sarcină dată”⁶. Acest nivel se realizează în funcție de aptitudinile, deprinderile și posibilitățile intelectuale dar și de voința fiecărui elev.

În literatura de specialitate motivația învățării este structurată în trei categorii: amotivația sau lipsa de motivație, motivația intrinsecă și cea extrinsecă. Forma cea mai importantă a motivației intrinseci (metamotivația -după Maslow) este curiozitatea epistemică caracterizată prin dorința de a cunoaște cât mai mult, de pasiunea de a citi sau învăța. Efortul depus de elev este redus, însă performanțele sunt mari atât din punct de vedere științific cât și din punct vedere afectiv. Motivația extrinsecă are ca sursă un stimul exterior, fie recompensele promise de părinți, fie teama de eșec, fie ambiția de a se afla printre primii. Această motivație extrinsecă poate, la un moment dat, deveni una intrinsecă deoarece ea poate dezvolta interesul și pasiunea elevului pentru învățat. Chiar dacă este vorba de motivație intrinsecă, sau motivație extrinsecă ceea ce contează în final pentru un profesor este de fapt **randamentul școlar**, performanța școlară la care au ajuns elevii după un anumit timp.

Potrivit lui Sorin Cristea, randamentul școlar reprezintă „ansamblul performanțelor școlare realizate de o anumită populație școlară într-un timp și spațiu pedagogic determinat”⁷ și este dat de „nivelul de pregătire teoretică și acțională a elevilor, reflectând o anumită concordanță a acestor concretizări cu conținutul circumscris de programele școlare”⁸. Analiza randamentului școlar presupune implicarea evaluării atât a nivelului de cunoștințe cât și a comportamentului elevului, calitatea procesului de învățământ. Rolul său este de a constata cele dobândite pe parcursul procesului de învățământ și de a le analiza în vederea ameliorării și obținerii unui progres și a performanței superioare. Randamentul școlar are două subtipuri: randamentul *intern* ce vizează rezultatele școlare, pierderile școlare, promovabilitatea școlară, eficiența școlară și randamentul *extern* ce vizează rentabilitatea diplomelor școlare, adaptabilitatea și mobilitatea profesională a absolvenților. Cele două subtipuri pun în evidență calitatea procesului de învățământ și implicit competențele elevilor de aplica ceea ce au învățat. Pentru a afla randamentul școlar al unei clase sau a unor grupe de clase dintr-un an de învățământ putem folosi trei strategii de evaluare: evaluarea inițială prin care se stabilește nivelul de cunoștințe la care se află clasa în acel moment, evaluarea sumativă care contabilizează nivelul de cunoștințe stăpânit la sfârșitul unui capitol și evaluarea continuă realizată la sfârșitul fiecărei lecții favorizând prevenirea eșecului și schimbarea imediată a strategiilor de predare dacă acestea nu se potrivesc cu „personalitatea” clasei.

2. Coordonate metodologice ale cercetării

2.1 Ipoteză și obiective

Ipoteza de lucru: Cu cât motivația unui elev este mai ridicată cu atât randamentul școlar este mai ridicat.

Obiective : -cunoașterea nivelului motivațional al elevilor ;
-identificarea raportului existent între motivație și randament ;
-strategii de motivație a elevilor.

⁵ Mihai Golu, *Op.cit.*, p. 694

⁶ E. Hoppe, *apud* Andrei Cosmovici, Luminița Iacob, *Psihologie școlară*, Polirom, Iași, 1999, 201.

⁷ Sorin Cristea, *Dicționar de termeni pedagogici*, Editura Didactică și pedagogică, București, 1998, p.256.

⁸ Constantin Cucoș, *Pedagogie*, Polirom, Iași, 1996, p.53.

2.2 Metode și tehnici utilizate

Pentru a demonstra raportul existent între motivație și randamentul școlar am selectat un eșantion de 20 de elevi de la clasa a VII-a B din mediul rural. Clasa are un număr de 8 fete și 12 băieți la un nivel mediu de dezvoltare care se va reflecta în nivelul de motivație.

Prima probă aplicată este cea a chestionarului de opinie cu răspuns dihotomic. Cu toate că prezintă dezavantajul de a fi limitativ, iar eu ca cercetător nu pot afla mai multe despre cei chestionați, această metodă poate pune în evidență anumite date ce pot fi confirmate de alte metode și probe. Chestionarul este alcătuit din 10 întrebări ordonate logic și psihologic.

Cât ești de motivat?

Inițialele numelui și prenumelui:

Clasa:

1. Când vine ziua de luni te bucuri pentru că mergi din nou la școală.
DA NU
2. Ți place un anumit obiect pentru că nu ți se dau teme pentru acasă.
DA NU
3. Curiozitatea ta este foarte mare și de aceea citești în plus.
DA NU
4. Dacă profesorul nu-ți este pe plac nu poți învăța așa cum trebuie la acel obiect.
DA NU
5. Dacă profesorul ți-a spus că nu ești bun la materia lui te hotărăști să-i demonstrezi

contrariul.

6. Dacă ai fi șeful clasei ai învăța mai mult pentru că ești un lider.
DA NU
7. Înveți pentru un examen, deoarece mama ți-a promis că-ți va cumpăra cadoul de mult

dorit.

8. Chiar dacăș tii că mâine vei avea un examen preferi să te joci în loc să înveți.
DA NU
9. Dacă colegul tău a luat o notă mai mare ca a ta îți pui în minte ca data viitoare să fii tu

primul.

10. O notă rea te dezamăgește și îți scade dorința de învățare la acel obiect.
DA NU

DA= 3 puncte

NU= 2 puncte

Interpretarea rezultatelor:

0-15 Ești lipsit de motivație, nimic nu- ți suscită interesul. La acest nivel nu se stabilește nicio legătură între rezultatele și acțiunile desfășurate, iar impulsul motivațional este foarte scăzut.

15-25 Motivația ta este mai mult de ordin extrinsec decât intrinsec. Începi deoarece vrei să fii lăudat, ți-e frică de pedeapsă sau din ambiție, rareori îți place să cauți lucruri noi despre ceea ce ai învățat la școală.

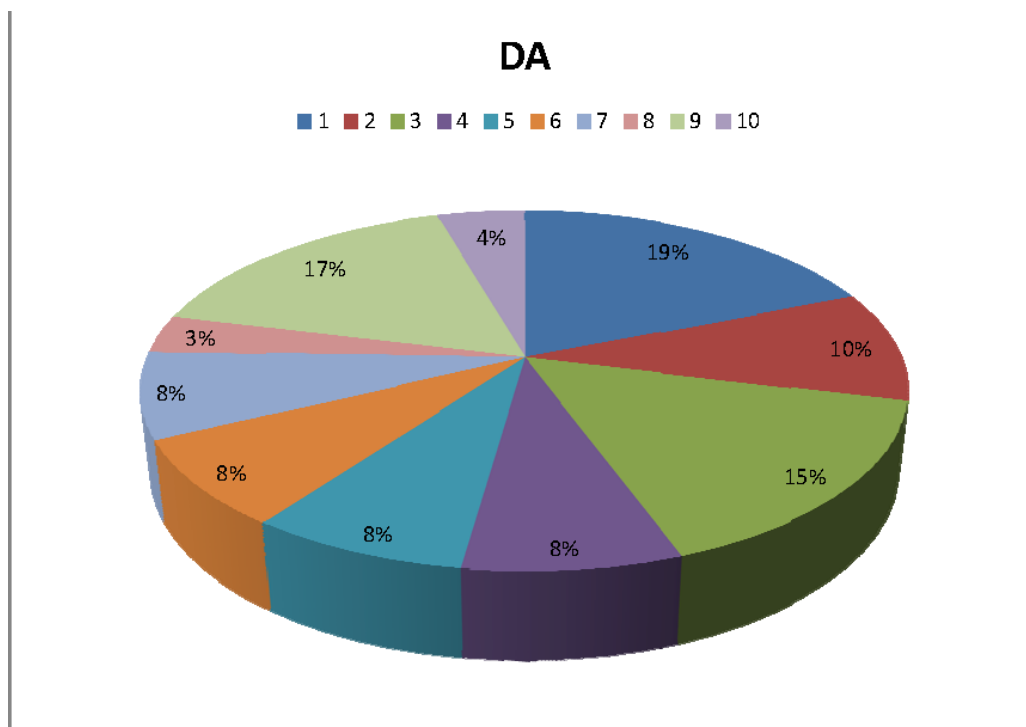
25-30 Începi din dorința de a învăța. Ești curios din cale afară, faci orice ca să știi mai mult și ai o plăcere deosebită să fii mereu pregătit, gata să găsești soluția la întrebări. Nu ți se pare deloc o corvoadă, iar notele pe care le iei sunt mereu la un nivel maxim.

Analiza, prelucrarea și interpretarea datelor de la prima probă:

Nr.crt.	Inițialele Elevului	Răspunsurile la întrebări										Total
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1.	B. D.	da	nu	da	nu	da	nu	nu	nu	nu	nu	23
2.	B. M.	da	nu	da	da	nu	nu	nu	nu	da	da	25
3.	B. M.	nu	da	da	nu	da	da	da	nu	nu	nu	25
4.	B.A.	da	da	nu	nu	nu	da	da	da	da	da	27
5.	C. D.	nu	da	da	nu	nu	da	nu	nu	da	da	25
6.	C. M.	da	da	nu	da	da	nu	da	da	da	nu	27
7.	D.D.	nu	nu	nu	da	nu	nu	da	nu	nu	nu	22
8.	F. A.	da	da	nu	da	nu	da	nu	nu	da	nu	25
9.	G.D.	da	nu	da	nu	nu	nu	da	nu	da	nu	25
10.	H.S.	da	da	nu	da	nu	nu	nu	nu	nu	nu	23
11.	J. D.	da	nu	da	nu	nu	nu	nu	nu	da	nu	23
12.	M. O.	da	da	da	nu	nu	nu	da	nu	da	nu	25
13.	M.A.	da	da	nu	nu	nu	da	da	da	da	nu	26
14.	M.E:	da	da	da	nu	da	nu	nu	nu	da	nu	25
15.	P.M.	da	nu	da	nu	nu	nu	nu	nu	da	nu	23
16.	R. A.	da	nu	da	nu	nu	nu	nu	nu	nu	nu	22
17.	R. A.	da	nu	da	nu	da	da	nu	nu	da	nu	25
18.	S. V.	da	nu	da	nu	da	da	nu	nu	da	nu	25
19.	T. C.	da	nu	da	da	nu	nu	nu	nu	da	da	25
20.	T.M.	da	nu	da	da	da	nu	nu	nu	da	nu	26

Răspunsuri	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
DA	17	9	14	7	7	7	7	3	15	4
NU	3	11	6	13	13	13	13	17	5	16

În diagrama de mai jos vom observa, în procente, în funcție de valoarea pozitivă Da, nivelul motivațional al celor 20 de elevi:

La prima întrebare în proporție de 20 % au răspuns că le place să meargă la școală, 10 %% au afirmat că le place mai mult obiectele la care nu li se dau temă, iar 15% recunosc că curiozitatea lor este foarte mare și de aceea citesc în plus. 8 % dintre ei au afirmat că nu pot învăța la un obiect atunci când profesorul nu le este pe plac. Tot 8% sunt decizi să demonstreze contrariul când profesorul crede că nu sunt buni la materia lui. Valoarea se păstrează și atunci când este vorba de a învăța pentru a-și păstra prestigiul de lider. În același procentaj se încadrează și răspunsul la întrebarea dacă cadoul mamei îi motivează să învețe la un examen. 3 % au afirmat că deși știu că mâine vor avea un examen continuă să se joace, 17% dintre elevi sunt motivați de ideea competiției cu colegul de bancă, iar 4 % au afirmat că o notă rea îi dezamăgește.

Trăgând o primă concluzie observăm că elevii de la clasa a VII-a B au un nivel de motivație mediu, puțini sunt cei care doresc să aibă performanțe extraordinare.

Cea de-a doua metodă la care au fost supuși elevii a fost proba de evaluare la finele unei lecții. Elevii trebui să alcătuiască 8 propoziții prin care să demonstreze că au înțeles prin ce părți de vorbire poate fi exprimat subiectul. Această metodă are rolul de a pune în evidență atât motivația fiecărui elev cât și atenția acestuia de-a lungul lecției. Timpul acordat probei este de 10 minute, deoarece este o evaluare continuă.

EVALUARE CONTINUĂ -SUBIECTUL EXPRIMAT:

- Alcătuiți opt propoziții astfel:
- 3 cu subiecte exprimate prin pronume diferite;
 - 1 cu subiect exprimat prin substantiv;
 - 1 cu subiect exprimat prin numeral;

1 cu subiect exprimat prin sintagmă;
 1 cu subiectul exprimat prin verb;
 1 cu subiectul exprimat printr-o locuțiune.
 Notarea evaluării: fiecare propoziție corectă primește 1 punct
 2 puncte din oficiu
 Analiza, prelucrarea și interpretarea datelor celei de-a doua probe:

Nr. crt.	Inițialele elevilor	Rezultate test
1.	B. D.	7
2.	B. M.	8
3.	B. M.	7
4.	B.A.	10
5.	C. D.	7
6.	C. M.	9
7.	D.D.	6
8.	F. A.	8
9.	G.D.	7
10.	H.S.	7
11.	J. D.	8
12.	M. O.	8
13.	M.A.	9
14.	M.E:	9
15.	P.M.	7
16.	R. A.	7
17.	R. A.	8
18.	S. V.	9
19.	T. C.	7
20.	T.M.	10
Media aritmetică		7,9

Suficient	Bine	Foarte bine
6-7	8-9	10
9	9	2

3. Concluzii și strategii de motivare

Această probă întărește concluzia la care am ajuns mai sus, nivelul motivațional fiind unul mediu, doar 2 elevi din 20 au luat punctajul maxim la test. După cele două probe ar trebui să realizăm niște strategii de creștere al nivelului motivațional. Prima dintre ele ar fi aceea ca la fiecare început de lecție unul dintre elevi să se pregătească cu o anecdotă, o glumă, o povestioară care să includă problema ce trebuie predată la clasă. Astfel elevul câștigă respectul celorlalți, dar în același timp devine mândru și este din ce în ce mai motivat să învețe. O altă strategie ar fi aceea de schematizare a lecției, deoarece memoria vizuală funcționează mult mai bine la unii elevi și-i ajută să învețe mai ușor și mai repede. Metodele moderne de predare precum metoda

cubului, metoda cadranelor, brainstormingul ar putea dezgheța atmosfera și elevii ar deveni mai interesați de ceea ce se predă. Exemplele ar trebui luate dintr-un mediu cât mai aproape de experiența lor personală pentru a le fi la îndemână atunci când au examene. Cu aceste strategii nivelul motivațional ar crește, iar performanța sau randamentul școlar ar fi unul superior.

Lipsa motivației la elevi a devenit o problemă destul de importantă în școală. Este foarte greu să le atragem atenția, dar și mai greu este să le-o susținem pe tot parcursul lecției. Interesul lor scade imediat și intervine plictiseala, de aceea este capitală relația existentă între profesor și elevi. Profesorul trebuie să știe foarte bine ce elevi are, cât sunt de implicați în actul de predare-învățare și să caute strategii care să-i motiveze. Din acest punct de vedere contează enorm profilul psihologic al elevilor, în particular, și al clasei, în special. Dacă ei sunt creativi, atrași de nou, nu-i putem motiva utilizând metode tradiționale, deoarece acestea nu implică o comunicare propriu-zisă elev-profesor și nici nu stimulează gândirea și creativitatea.

BIBLIOGRAFIE:

1. Chelcea, Adina, *Cunoașterea de sine și a celorlalți*, Societatea Știință și Tehnică, București, 1997.
2. Cosmovici, Andrei, Iacob, Luminița, *Psihologie școlară*, Polirom, Iași, 1999.
3. Cristea, Sorin, *Dicționar de termeni pedagogici*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1998.
4. Cucoș, Constantin, *Pedagogie*, Polirom, Iași, 1996.
5. Golu, Mihai, *Fundamentele psihologiei*, Editura Fundației de Mâine, București, 2007.
6. Pitaru, Horia, *Psihoteste*, Societatea Știință și Tehnică, București, 2002.
7. Sălăvăstru, Dorina, *Psihologia educației*, Polirom, Iași, 2004.
8. Sillamy, Norbert, *Dicționar de psihologie*, Univers Enciclopedic, București, 2002.